

zijne werkingen in rapport brengen met de leidingen Gods zichtbaar ook in het geestesleven der volkeren, waardoor Hij zijnen raad volbrengt. We kunnen daarbij trachten den *logos* zoowel in een Aeschylus als in een Aristophanes, in een Socrates als in de Sophisten, in een Plato als in een Epicurus te verstaan, maar niet in den zin van het: *non ridere, non lugere neque detestari*, sed *intelligere*; integendeel we zullen den maatstaf aanleggen van wat moest zijn om daarnaar te boordeelen wat is; we zullen treuren om hetgeen ontbreekt, maar ook ons verheugen in de tinteling van hooger licht, waar het hier en daar doorbreekt.

Alles verstaan, alles in verband en verhouding begrijpen is ons niet gegeven; wij zullen daarom tot het onderzoek van het eene ons meer begeben dan van het andere, naarmate we het hooger schatten in zijne beteekenis. Naar het door ons beleden beginsel zal ik mij dus liever met Ernst von Lasaulx wenden tot een onderzoek over de gebeden der Grieken en Romeinen, 1) hunnen vloek 2), over den eed bij de Romeinen 3) of het huwelijk bij de Grieken 4), dan tot een onderzoek naar de werktuigen in de theaters, of het costuum der tooneelspelers; de beteekenis van den *logos* in de eene rij van onderwerpen is toch waarlijk niet gelijk aan die in de andere rij. De waardeering der dingen is altijd van invloed op de richting, waarin het wetenschappelijk onderzoek zich uitstrekt.

Doch het wordt tijd M. H. dat ik eindig. Gij verwacht immers van mij niet, dat ik U alle onderwerpen opsom, die rechtstreeks door ons beginsel getroffen worden. Over de kritiek heb ik met opzet niet gesproken. De woorden van Calvyn, die ik daar straks aanhaalde, waar hij zegt, dat ook bij den gevallen mensch althans in natuurlijke dingen liefde tot de waarheid bestaat, raken recht-

1) Würzburg 1842.

2) 1843.

3) 1844.

4) München 1852.

Lasaulx was Roomsch. Bursian vermeldt niet eens deze verhandelingen, want wel was Lasaulx „ein geistvoller Mann und begeisternder Lehrer“, maar „der das Alterthum durchaus durch eine christlich gefärbte Brille anschaute.“ *Geschichte der Philologie in Deutschland* pag. 737.